

גלריית ארבעת הבנים – הסברים לציורים ללא כיתוב

Four Children: Istvan Zador (Budapest, 1924)

זאדור נוטש את טיפוסי ימי הביניים ואת אביזרי הזיהוי שלהם (חרב וספר), מראה פרצופים המובחנים רק על ידי הבעותיהם ותנוחת ידיהם. הטיפוס החכם שלו עשוי להיות אפילו אישה – האישה היחידה מבין איורי ארבעת הבנים בכל אחת מההגדות לפני עליית הפמיניזם היהודי. החוכמה שלה משתקפת לא באמצעות עיון בספר אלא בהבעה כואבת של מחשבה עמוקה המרוכזת במצח. הטיפוס המרושע מרים גבה ונראה ציני כשהוא נשען על אגרופו וחצי מחייך בסיפוק. הדמויות השלישית והרביעית ילדותיות יותר עם מצח ללא קמטים. העיניים הפקוחות, הפה הפעור והגבות המורמות של התם מביעים עניין ותדהמה.

Four Children with Animals: Paul Freeman (1960)

פול פרימן מציג את ארבעת הבנים כילדים בגיל ובלבוש ומחבר כל ילד עם בעל חיים. הוא מבדיל אותם לפי תכונות אישיות. הילד החכם לבוש בצבעוניות ופתוח לעולם. ממוקם מתחת לעץ עם ינשוף, הוא בכלל לא "תולעת ספרים" או מתבודד למרות שהוא מחזיק ספר ומפרט. הילד הרשע מזוהה עם הנחש התוקפני בגן העדן. שפת הגוף שלו סגורה, המבט נראה כעוס ועמידתו מתריסה. התם מתגלם בכבשה בעוד "זה שאינו יודע לשאול" ישן לצד אמא אווזה.

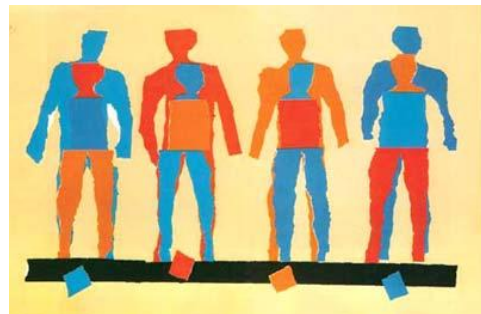

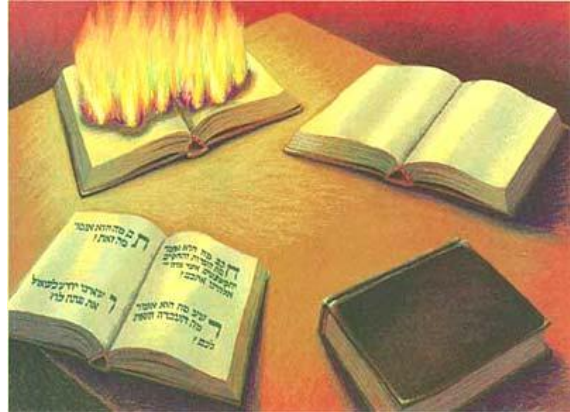
**Four Children, Four Musicians: Shraga Weil
(Israel, 1963; © Safrai Gallery)**

ארבעת הבנים מוצגים כרביעיית נגנים, כל אחד בכלי משלו: החכם, עם שופר (אולי מכריז על ביאת המשיח כפי שאלהו מתואר בהגדות מימי הביניים); הרשע, עם תוף (אופייני לחיילים צועדים למלחמה); התם, עם קרן יער; זה שאינו יודע לשאול, עם רעשנים (אופייני לילד). הרביעייה נוצרת מצורות גיאומטריות בסיסיות: חכם ורשע - עיגולים; תם - מרובע; שאינו יודע לשאול - משולש ומעגל. הדמות הנבונה מתוארת כחכם מזוקן העונד טלית מפוספסת. הרשע הוא מכונה צבאית עשויה ממתכת שהשריון הוא גופו (ראש בקסדה עם עיניים, רגליים כצינורות). התם מזוהה עם נח שנקרא "תמים" כלומר צדיק גמור. מעל ראשו נמצאת היונה עם ענף זית. גלימת הפסים שלו עשויה להזכיר את מעילו של יוסף. הדמות הרביעית (אולי ילדה?) נמוכת קומה ויחפה.

**Four Aspects in Each of Us: Dan Reisinger
(Israel, 1982)**

בעוד שימי הביניים הציגו השקפת עולם עם טיפוסים ברורים - חכמים ורשעים - התפיסה העכשווית מפקפקת בסטריאוטיפים ובקטגוריות השיפוטיות שהוחלו על בני אדם. כל אדם הוא תערובת, קצת כאוטית, של כל הקטגוריות. האמן השתמש בקולאז' של ניירות צבעוניים קרועים שקווי המתאר שלהם אינם חדים, החופפים באופן אקראי ואשר הצבעים והצורות הלא-גיאומטריות שלהם מתקשרים בדרכים מורכבות. כנראה שאי אפשר לתייג את ארבעת הקולאז'ים הללו לפי ארבע הקטגוריות של ההגדה. אולי דן רייזינגר חשב על הציטוט המפורסם של רבי ישראל מסלנט (המאה ה-19, ליטא וגרמניה): "כל אחד מאתנו מכיל את כל ההיבטים של כל ארבעת הבנים - כל אחד מאיתנו הוא קולאז' ייחודי ומשתנה".

The Four Children as Four Books: David Wander
The Haggadah in Memory of the Holocaust, ©1988

ארבעת הבנים בהגדה לזכר השואה משקפים עמדות שונות כלפי המסורת היהודית באמצעות ספרים, שכן אנחנו "עם הספר". עבור הבן החכם, היהדות היא ספר פתוח עם אותיות לקריאה ולימוד. עבור הבן הרשע, המסורת נשרפה מאחר והיא נהרסה (מלחמת העולם השנייה...). האסוציאציה לשריפת ספרים נאצית מצמררת. עבור הבן התם, הספר פתוח כיוון שהוא שואל שאלות, אבל הילד עצמו עדיין ריק, עדיין לא למד. לבסוף, עבור הבן הרביעי, היהדות היא ספר סגור. הילד הזה מחכה למישהו ש"יפתח" את הספר או כפי שההגדה מייצגת "את פתח לו".